

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

45. in quo peccent milites erga eos, apud quos commorantur? Et quid teneantur restituere? Et de aliquibus aliis agitur in quibus peccent mortaliter milites si non obediunt Duci, vel Præsidi militæ: ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

à peccatis, quàm à pietate. Nam extra pugnam, quando in otio viuunt, multas habent peccandi occasiones, quas non habent in ipsa pugna actuali. Tunc potius solliciti sunt de pia morte, & dolore peccatorum, quàm de nouis peccatis perpetrandis, vel etiam excogitandis.

4. Verùm contrariam sententiam tenet Lorca in 2. 2. *quest. 20. artic. 4.* ubi sic ait. Non solum propter necessitatem vrgentem, & vtilitatem sed abique vtraque, & etiamsi bellum sit iniustum, non existimo esse peccatum praeliari in die festo, dummodo Missa non praetermittatur. Circumstantia enim diei festi non vitiat bellum iustum, aut auget malitiam belli iniusti, quoniam praeliari non est opus seruile. Non esse autem seruile declaratur exemplo, nam agere ludos bellicos, vt hastiludia in die festo exultationis aut exercitationis gratia, censetur licitum, & non computatur inter opera seruilia; & rixari priuatum in die festo, etiam vsque ad occisionem hominis, non existimatur opus seruile, nec contra festiuitatis obseruationem; ergo nec publicum bellum. Quid enim interest? Itaque nulla est circumstantia temporis ad bellandum obiectanda. Quod plene definiti videtur Nicolaus in *cap. si nulla, allegato*. Si nulla, vrget, inquit, necessitas, non solum in quadragesimali tempore, sed omni est à praelio abstinendum. Si autem inuitabilis vrget necessitas & importunitas, nec quadragesimali tempore est bellorum praeparationi parcendum: ac si dicat. Solum in considerandum est, an bellum sit iustum, & necessarium: de tempore autem nulla est habenda ratio.

Et hanc sententiam praeter Lorcam docet nouissimè Hurtad. de Mend. *vol. 2. disp. 169. sect. 15. §. 150.* Coñinch. *disp. 31. de bello dub. 7. n. 123.* Molina *t. 1. tr. 2. disp. 111.* Reginaldus *tom. 2. lib. 21. c. 8. num. 99.* quibus ego adhaereo.

5. Quæres. An in die festo; quando praelium est in prociectu, ad Missam audiendam Milites teneantur: Caietanus & Lorca Cisterciensis asserunt, Missam non esse praetermittendam abique grauissima necessitate: sed tamen satis respondetur, si auditio illa Missæ praeparationi ad praelium non noceat, consuetissimum, imò necessarium est eam audire: in hoc enim casu præceptum Ecclesiæ obligat: sed si tantisper hæc auditio impediatur, aut milites ne se, vt par est, ad pugnam accingant; aut Sacerdotes, ne vacent tunc confessionibus ipsorum Militum audiendis; quod opus præstat auditio Missæ, non est dubium, quin ab eius audicione merito excusentur. Et ita tenet Duualhus in 2. 2. *Diui Thomæ tractat. de charitate, quest. 16. arr. vltim.*

RESOL. XLIV.

An secreta Principum, seu Exercitus licitum sit reuelare ad euitanda tormenta, & iacturam vite?

Et an liceat ad euitandum graue damnum alterius crimen occultum & peccatum tibi sub secreto reuelatum manifestare, etiam si illi inde mors imminet, aut infamia, modo illud secretum sine vi & fraude ab eo acceptis?

Et quid, si sine causa supra dictum crimen occultum, & peccatum proderet, an extra peccatum teneatur etiam ad restitutionem, si pro deposito aliquid accepit? Ex parte 6. tractatu 6. & Misc. 1. Resol. 60.

§. 1. Respondeo negatiuè. Et ideo assero, quòd si aliquis sciat secretum Regis, seu exercitus, vel Reipublicæ; ex cuius reuelatione vel vita,

Tom. VII.

vel fama Regis, vel magnum aliquid bonum publicum pendet; non licebit illud reuelare: quia præcunte natura lumine docemur bonum commune antefendum esse priuato. Vnde sequitur militem Hispanum à Gallo in bello captum, quamuis tormento um vi torqueatur, aut occidatur, non posse tuta conscientia secreta iusta sui exitus aperire: nec è contra Gallum militem secreta exercitus Gallie, quando ea secreta conducunt ad conseruationem totius exercitus. Et ita docet Nauarra de *restit. lib. 2. cap. 4. num. 130.* Malderus de *iniuria, tract. 7. cap. 1. dub. 10. §. 11.* & alij quos citat & sequitur Fagundez in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 8. cap. 6. num. 11.*

2. Notandum est tamen secloso supra dicto casu ad vitandum graue damnum, verbi gratia, torturam, poteris licite alterius crimen occultum & peccatum tibi sub secreto reuelatum manifestare: etiamsi inde mors illi imminet, aut infamia sequatur: modo illud secretum sine vi & fraude ab eo acceptis. Probatur: quia si illud non teneor seruare, quando vergit in damnum proximi; multò minùs teneor quando vergit in meum damnum: nemo enim magis proximus est, quàm quisque sibi. Secundo; quia non teneor cum tanto meo incommodo seruare vitam aut famam proximi. Tertio; quia illud secretum est quoddam veluti depositum apud me occultatum, quod non teneor cum tanto damno meo seruare occultum: si tamen sine causa proderem, inferrem iniuriam deponenti, & tenerem ad restitutionem, si pro deposito aliquid accepit, quia voluntarie essem causa damni proximo illati. Ita Nauarra & Fagundez *locis citatis* quibus adde L. sium *lib. 2. cap. 11. dub. 8. num. 54. & seq.*

RESOL. XLV.

In quo peccant Milites erga eos, apud quos commorantur?

Et quid teneantur restituere?

Et de aliquibus alijs agit, in quibus peccant mortaliter Milites, si non obediunt Duci, vel residet militia: & quis, quid, & quibus in aliquibus alijs casibus tunc occurrentibus restituere teneatur? Ex parte 6. tractatu 4. Resolutione 26.

§. 1. Respondeo grauius peccare milites, & cum onere restituendi.

1. Primo, qui aliquid Rusticis, alijve, apud quos hospitantur, aut per quos transeunt, subripiunt; aut ab iniuris extorquent præter ea, quæ ex constitutione Principis debent eis subministrari, quæ seruitia vocare solent, vt sunt lumen, ignis, lectus, palea. Nec excusantur; si Rustici petentibus, aut quandoque etiam vltro iis offerant pecuniam, aut similia; quia donationes illæ communiter non sunt spontaneæ, sed coactæ; metu maioris mali: atque ita peccant accipientes, nisi constet eas omnino liberè fieri.

3. Secundo; quando actu aut favore ab iis, qui ipsis hospitia debent præscribere, obtinent plures schedulas, quibus iis diuersæ domus pro hospitio assignant; & deinde ab aliquibus pecunias accipiunt, vt apud eos non hospitentur: quæ ratione multi iniuste grauantur.

4. Ex priore dicto excipe casum, quo milites ob defectum solutionis sunt in extrema, aut graui necessitate; ita vt se sustentare nequeant: nisi à suis hospitibus sibi necessaria extorqueant; tunc enim id licite faciunt. Quæ hic maxime locum habent, cum alijs milites necessarid deberent aut perire, aut castra deserere, quod fieret cum maximo totius communitatis,

M m 3 atque

atque aded eorum, à quibus dicta accipiunt, damno. Cum igitur eorum vita ac opera sint his necessaria, merito coguntur eos sustentare.

5. Duo tamen hic obseruanda sunt. Primum, vt Milites nihil ab iis extorqueant: quod iis non sit necessarium ad suam sustentationem. Secundum, vt Princeps, aut reliqua pars Reipublicæ compenset ea grauamina illis hospitiis; quatenus ipsi præ reliquis fuerunt grauati: nam cum militum sustentatio cedat in bonum totius patriæ; communibus sumptibus fieri debet; nec vna pars præ alia debet grauari: præsertim ita notabiliter. Et hæc omnia docet Coninch. *dispur. 31. de bello dubitat. 7. num. 98. & 99. Palauis tom. 2. tractat. 6. disputat. 5. punct. 6. num. 4. Becanus in 2. 2. cap. 25. quest. 15. num. 1. Molina tom. 1. tr. 2. disputat. 117. Villalobos in summa tom. 2. tract. 5. disp. sic. 11. num. 8. & 9. & alij.*

6. Non desinam etiam hic obiter adnotare cum Hurtado de Mendola *volum. 2. disput. 169. sect. 13. §. 130.* quod quando Capitaneus generalis interdicat militi spolia: quia non vult hostem tam acerbe plectere, nec relinquere in egestate; tunc miles tenetur hosti restituere, quæ contra Capitanei legem auxit. Quia poena non potest infligi, nisi per iudicis sententiam, miles autem non est iudex; id enim spectat ad caput exercitus. Si verò Dux interdicit spolia non ob commiserationem in hostem, sed ne miles spoliis onustus retardetur ab alsequenda victoria; & hostes infestando: tunc non peccatur contra iustitiam, sed contra obedientiam.

Sup. hoc
cum aliis D.
D. supra in
Ref. 31.

* Sup. hoc
ibidem §. 11.

Sup. hoc ibi-
dem §. Quo-
ad secundum.

7. Et tandem non desinam hic apponere verba Layman, qui supra dicta confirmat, & aliam etiam addit: asserit igitur, quod milites obligantur sub mortali. Primò, vt Duci ac Præsidi militiæ obtemperent, in acie & pugna consistant, & non facillè fugiant aliisque timorem iniciant, *iuxta leg. omne delictum, ff. de re milit.* Secundò * vt stationem seruent, arcem sibi commissam defendant etiam cum vite periculo, quandiu spes defendendi superest, alioquin capite plectuntur, *iuxta leg. 2. ff. ad legem Iuliam Maiestatis.* Tertio, vt sine Ducis sui consensu à Castris vel exercitu non discedant: quandoquidem tali pacto à belli Duce milites conducti censentur; vt illi liberum sit, eos cum voluerit, perfoluto stipendio dimittere: iis vero liberum non sit, cum voluerint, discedere. Quia in re aduertere etiam debet miles quantum damnum ex discessione, aut fugasua sequatur; seu quod alius miles non nisi longo tempore magnisque expensis adduci possit, seu quod periculum sit, ne paucorum exemplum plures alij sequantur castra, vel etiam aduersus impetum hostiles non satis instructa deserant: vt merito eiusmodi delicto capitis supplicium decretum sit *in leg. omne §. qui in facie ff. de re militari, & l. 3. ff. ad legem Iuliam Maiestatis.* Quartò Milites suis stipendiis contenti esse debent, vt Sanctus Ioannes Baptista illis præcipit *Luce 3.* ideoque homines innocentes, per quorum terras non hostiles transeunt, vel apud quos hospitantur, insolitis atque indebitis exactionibus non grauare.

8. Sed etsi Milites in solutione stipendij iniustam imminutionem, aut dilationem patiantur: non ideo ipsi est licitum subditos, aut accolas innocentes spoliare; quia bona aliena non sunt oppignerata militibus pro stipendio, ait Caietanus *ver. bellum prope finem.* Neque dissimulatio vel auctoritas Ducis sui ipsos excusat: nisi id fiat in poenam iuste infligendam nocentibus, aut membris Reipublicæ nocentis. Alioquin verò Princeps stipendia militibus dare debet ex prouentu totius Prouinciæ, aut Regni secundum proportionem facultatum singulorum; & non particulares personas, puta agricolas, &c. præ aliis grauare.

9. Excipitur tamen primò; si consuetudo loci obtineat, vt hospites militibus habitationem, ligna, paleas & similia gratis dent: tunc enim per accidens, & quasi fortuito accidit, vt vna pars Prouinciæ plura quam altera oneretur. Excipitur secundò, si grauissima necessitas cogat milites ad spoliandum innocentes: quo tamen casu belli Princeps in conscientia obligatus erit ad damnum, quatenus moraliter potest, refarciendum; si iniusta stipendiorum detentio causa eius extitit: sin verò sine culpa extitit, non amplius obligatur, quam inde locupletior reddita est. Et hæc omnia docet Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 2. n. 8.*

RESOL. XLVI.

De peccatis Ducum in exercitu regendo.
Et an ipsi Præsidi Arcium possint pauciores Milites in Arce ponere, quam à Principe constitutum fuerit? Idem queritur de Ducibus, & Capitaneis, qui cum in suis Centuriis tot Milites constitutos habere debeant pauciores tamen retinent vt stipendium aliam ad suos vsus commertant. Ex par. 6. tract. 4. Ref. 27.

§. 1. Necessaria sunt hæc pro praxi: & ideo respondeo, quod Duces & Ministri Principis peccant grauissime, si plures Milites repleant, quam secum habent, vt sic plura stipendia accipiant, & sibi retineant. Nam præterquam quod ea à Principe iniuste surripiunt, grauissimum damnum sunt causa. Nam Princeps credens tot milites adesse, non procurat alios milites submittere ad Castrum defendendum, inimicòque oppugnandos, qui necessarii erant, eaque de causa non solum non reportat victoriam, quam verè reportaret: sed sæpe castrum ab inimico occupatur, vel milites grauius ceduntur, & Republica, Religioque Christiana in maximo periculo constituitur: cuiusque hostes exardescunt, & infestiores fiunt: proh dolor! Tenentur ergo duces hæc crimen committentes hæc omnia reparare: sic Molina *disp. 116. vers. soleo.* Coninch *disp. 31. dub. 7. n. 100.* Bonacina *disp. 2. de restitu. q. vlt. sect. 1. punct. 1. §. 3. n. 27.* Secundò peccant Duces & Ministri Principis, si ob negligentiam, vel ob futurum necessitatem ad bellum parantes, parent cibum & potum, aliisque huiusmodi corrupta, ex qua mors militibus prouenit, aliisque damna enumerata sequantur. & Idem est, si ob eandem causam simulent se preparasse ea, quæ ad bellum sunt necessaria ex voluntate Principis, cum tamen in minori quantitate præparata sint, aut si præparent ea, quæ victoriæ consequendæ necessaria sunt dolosa & fallà. Molina *dict. disp. 116. vers. non dissimul.* Bonacina *ubi supra.* Tertio peccant Duces transcurrentes cum suo exercitu tenentes loca vicina suspensæque manifestantes quo sint diuersi; vt sic accedat, & offerat vnusquisque locus magnam quantitatem, ne illuc exercitus transeat: quia hac via regnum grauatur iniuste; tum grauando populum, apud quem stuerit exercitus, tum accipiendo ab aliis illam summam. Et licet Ducibus cõcessa sit electio vnus populi præ alio, quando onus non potest æqualiter in omnes diuidi, non tamen est illis concessum, neque concedi potest, vt hanc electionem vanalem faciant, & sibi precium retineant. Expeditabat namque potius si vnus populus grauabatur hospitando exercitum, vt reliqui ad eius leuamen concurrerent, media aliqua contributione. Molina *disp. 116. vers. molestum.* Coninch *disp. 31. dub. 7. n. 100.* Bonacina *dicta disp. 2. de restitu. q. vlt. sect. 1. punct. 12. num. 27.* Quartò peccant Duces si gnantes suos famulos in milites, & centuriones, vt stipendium à Principe signatum imminuant, & sibi